

י. אורן : אנדרטת התחיה

הכל היה מאורגן כראוי ומתוכנן להפליא. השג זה ראוי להערכה כפולה ומכופלת לאור העובדה שכל הענין חייב היה להישמר בסוד: אף נפש חיה, פרט לאלה שעסקו במישרים במביצע הגדון, לא ידעה עליו דבר וחצי דבר. ובאמת, עד היום הזה תמוה בעיני על שום מה נתגלגלה לי הזכות להיות אחד מאותם בחירי אנוש, שנודע להם מראש הדבר הגדול הזה, כלומר — אותו מאורע שאין תקדים לו בתולדות המין האנושי ושעתיד היה להתרחש כעבור שמונה-עשרה שעות מן הרגע שבו בישרוני עליך.

אין אני בקי בסבביהם של המדעים השונים המתיימרים לחזות את העתיד מראש. לפיכך איני יודע אם התוכנים או ההוברים, הפיזיקאים או הסטטיסטיקאים, הפסיכר-לוגים או הסוציולוגים הם שצפו כי המשיח עומד לבוא בתאריך, בשעה, בדקה ובשניה שנקבעו. כל מה שאני יודע — ואף ידיעה זו אינה אלא השערה בלבד — הוא שמישהו צפה וחישב וחזה, העלה סברה, הוכיחה עד כדי ודאות מדעית, ומסרה לממונים עליו. הממונים חקרו ודרשו, אירגנו ותיכננו ושמרו בסוד, עד בוא מועד. אני כשלעצמי לא היה לי כמובן כל חלק לא בחיזוי ולא בתיכנון — ואין תימה בדבר. אדרבה, התמיהה הגדולה היא שעל אף שהנני כפי שהנני, הייתי, כאמור, אחד המעטים שידעו את דבר הסוד הגדול כשמונה-עשרה שעות לפני היגלותו ברבים.

ובאמרי ש„הנני כפי שהנני“ איני מתכוון חלילה לזלזל באישיותי. אדם אני ככל זולתי ואיני נופל מרוב בני-מיני. אך ניתנה האמת להיאמר: אף אין אני עולה על רוב בני-מיני, וודאי לי שנופל אני ממיעוטם, אותו מיעוט שנתברך בתכונות ההופכות את חייו למסע-נצחון רצוף ואשר בכל אשר יפנה יצליח. אני, כאמור, לא התברכתי בתכונות אלו ואיני יכול להשתבח בנצחונות. אולם, כשם שאיני יכול להתברך בנצחונות כך אין אני יכול להצביע על תבוסות, שהרי כדי שינחל אדם תבוסה שומה עליו להילחם, ואילו אני לא נלחמתי מימי; לא בחיל ולא בכוח ולא ברוח.

איני כדאי שאפרוש לפניכם את מסכת-חיי, ולו רק מתוך שחיי אינם ראויים להיקרא מסכת. דייני אם אבוא ואתאר לפניכם את עצמי כפי שהנני, ומתוך ההוה לא יקשה לכל המעוניין בדבר לעמוד על העבר. אף דבר זה איני עושה אלא כדי לבאר על שום מה תמוהה בעיני העובדה שלפתע נמצאתי יושב בסוד מועצתם של גדולי-הדור בגדולי-הדורות.

הרי אני כבן שלושים שנה, נשוי ואב לשני ילדים: בן ובת. בני הוא בן שש שנים ובתי בת שנתיים. אשתי אחות רחמניה בלתי-מוסמכת והיא עובדת באחד מבתי-החולים. כולנו מתגוררים בדירה בת שני חדרים באחד מפרוורי העיר. הדירה היא

קנייני הפרטי, אלא שעדיין רובצת עליה משכנתה, שאני פורעה בשיעורים חדשים ממשפירתי וממשפירתי של אשתי.

פועל אני באחד מבתי-החרושת לתעשייה הצבאית. אני מודה ומתודה: אין לי שמץ מושג מה מייצר בית-החרושת זה. ראשית, משום שהמוצר הסופי הוא בגדר סוד צבאי, שנית, משום שמעודי לא התעניינתי לדעת מה הוא אותו מוצר סודי. שמונה שעות ביום יושב אני בדד בקיטון צר שאין בו חלונות ודלתו היחידה סגורה, פרט לפעמים שאני פותחה. ואין אני פותחה אלא ארבע פעמים ביום: בבוקר, כשאני נכנס אל הקיטון; בהפסקת-הצהריים, כשאני פורש למזנון כדי לקנח בכוס תה את סעודת הכריכים, שאני מביאם עמי מביתי; בסיום הפסקת-הצהריים, כשאני חוזר מן המזנון אל הקיטון; ולפנות ערב, כשאני נוטשו עד למחרת היום. האיורור מותקן בקיטוני מלאכותית בדרך של נקבים סמויים בתקרה, והאור בוקע ממנורות פלורסנט. יושב אני במעין כורסה גבוהה, וממולי בתוך הקיר מותקן מכשיר המעלה בדמיון מדחום גדול, כלומר שופרת בעלת-מדדים, עשויה זכוכית (ואולי חומר שקוף אחר), המתמלאת כספית (ואולי נוזל אחר הדומה לכספית). תהליך המילוי מתבצע מלמטה למעלה, כלומר אותו עמוד ראשיתו מיצער והוא הולך ועולה, הולך וגדל — פעמים מהר ופעמים לאט, כדרך הכספית במדחום — עד שהוא ממלא את השופרת עד אפס מקום, ומשעה שהוא ממלא את השופרת עד אפס מקום, בא אני ומרוקנה. כיצד? בידי הימנית אני מחזיק בקצהו של חבל המושחל בתוך נקב שבקיר. שימו לב, רבותי: לא מנוף ולא כפתור, לא ידית ולא זיו, כי אם חבל. חבל-פשתן פשוט שבפשוטים. כל-אימת שעניי רואות כי השופרת מלאה, מושך אני בחבל והיא מתרוקנת.

איני יודע מה הם התהליכים הכרוכים בתפקידי זה, כשם שאיני יודע מדוע כדי לרוקן שופרת צריך אני למשוך בחבל בתקופת-נראנו, שבה כל מגננון בעולמו של הבורא מתווסת אוטומטית וכל מיתקן מפקח על עצמו מיכנית. זה לי חמש שנים שאני מתגורר בדירתי ואיני יודע מי הם השכנים שבפנין כולו (פרט לשכנים שבדירה שמעל לדירתי). כסבור אני שהיעדר זה של סקרנות הוא אחת מתכונותי האפייניות ביותר. בעטיה של תכונה זו איני שומע חדשות ואיני מעיין בעתונים, בעטיה דברים כה מעטים ידועים לי ודברים כה רבים אינם ידועים לי, בעטיה אין לי השכלה פורמלית מעל לבית-ספר עממי. אני מדגיש: השכלה פורמלית, שפן עד לאותו יום שנשאתי אשה והעמדתי בנים ונשתעבדתי לעבודה בקיטונו של מפעל לתעשייה צבאית הייתי מרבה לקרוא — בלי שיטה, בלי סדר ומכל הבא ליד: סיפורי-בלשים ושיפנוזה, מדרשי-אגדה ומרסל פרוסט, אפלטון וספרי מדע-לעם — כל אלה היו משמשים בערבוביה בתפריטי הרוחני. אלא שאינה דומה קריאה שלי לקריאתם של כל באי-עולם, שפן על-הרוב איני קולט את הדברים כפי שהם כתובים באמת אלא כפי שאני הזום ומתקנם ומשפרם ברוחי. לפיכך איני זוכר אפילו קורטוב מן הדברים שהנסיך בולקונסקי (המדובר הוא ב„מלחמה ושלוה" של טולסטוי) סח באזניה של נאטאשה אהובת נפשו, אך לעומת זאת חרותים על לוח-

לבי הדברים שהייתי אני אומרם לנאטאשה אילו נזדמנה לי באחד הימים, ודברים אלה איש לא ימחה ולא יעקור. דומני כי סיפורי הבלשים שקראתי בימי חיי מספרם מגיע למאות, אך כל מי שינסה לשאלני מהי הדרך שבה גילו שרלוק הולמס ופוארה ופרי מייסון את מבצעי הרציחות לא יציל מפני דבר וחצי דבר. אף-על-פי-כן יש לי שיטה משלי לגילויים של כל אותם פושעים, ואילו היה בי שמץ מכשרונם של קונן דויל או אגאתה כריסטי או ארנסט סטנלי גארדינר הייתי כותב מחדש את סיפוריהם ומגלה את הפושעים בדרך מהירה יותר ויעילה יותר. אפילו לענין הקמתן של מדינות-מופת שמורה עמי עצה טובה מזו של אפלטון, אף כי עצה זו צצה במוחי דווקא למקרא „המדינה” של אפלטון. מוכן אני לגלות את עצתי ברבים, ואיני מגלה אותה רק משום שליבי סמוך ובטוח כי שומע לא יהיה לי. גדולה מזו: מתוך ספרים כגון „כיצד ביקעתי את האטום”, „אלקטרוניקה לבני-הנעורים”, „כוכבי-שמיים לכל דורש”, „אחת, שתיים, שלש... נצח” וכיוצא באלה חיבורים, ניסיתי ללמוד משהו על תנועתם של גרמי-השמיים וחלקיקי האטום. קראתי בהם אך לא שניתי ואם שניתי לא שילשתי, לפיכך נשתכחו ממני עיקרי הדברים. אלא שגם על כך איני מיצר אף-כהוא-זה. אדרבה, אצורה ברוחי מערכת-חוקים, שעל-פיה עשוי כל החומר שבעולם — החל באלקטרון וכלה בשביל-החלב — לנוע בחלל בדרך השונה תכלית-שינוי מן הדרכים שבהן הוא נע עכשיו. אף מערכת-חוקים זו מעדיף אני לגנוז בנבכי נפשי, מתוך שידוע אני מראש כי גם אם אקרא בקול יהיה קולי קול קורא במדבר, שהרי בימינו מתירים לבני-אדם לחוקק חוקים המחייבים רק את עצמם, וכל המנסה להכתיב חוקים לבריאה כולה הלא כמתעתע ייחשב בעיני הבריות.

יושב אני אפוא בקיטוני ונהנה מעבודתי. ונהנה אני מעבודתי משום שדעתי פנויה להרהר ולהזות הזיות על עברו של כל חי, על ההווה של הקוסמוס ועל עתידו של המין האנושי. עיני רתוקות לשפופרת וידי מושכת בחבל כלאימת שהנוזל מגיע אל רומה של אותה שפופרת. זה לי שש שנים שאני צופה בנוזל, מושך בחבל, מבלה בשרעפי-נועם שלישי של יממה, ותוך כדי כך מחריב עולמות ישנים ובונה חדשים וטובים מהם.

ב

אותו יום הקיש מישהו על דלת קיטוני. השעה היתה תשע ארבעים-וחמש. עיני היו רתוקות לשפופרת, ידי החזיקה בקצה החבל, ואף-על-פי-כן זוכר אני בדיוק נמרץ שהשעה היתה תשע ארבעים-וחמש — מכאן שהיה סיפק בידי להעיף מבט חטוף על שעוני בטרם אפתח פי ואשאל בקול רם:

„מי שם?”

„יונה שווארץ”, נעניתי מאחרי הדלת.

ואכן, היה זה קולו של יונה שווארץ.

יונה שווארץ היה היחיד מבין עובדי בית-החרושת שהיה נכנס אל קיטוני בשתי

השנים האחרונות פעם אחת לחודש כדי למסור לידי את משכרתי החדשית. ועל שום מה רק בשנתיים האחרונות? על שום שעד לפני שנתיים היתה המשכורת במפעל משתלמת במזומנים ואילו לפני שנתיים הונהג לשלמה בהמחאות. כל עוד השתלמה המשכורת במזומנים הייתי מכתת את רגלי, הולך לאחר שעות העבודה אל הקופה, עומד בתור ומחכה עד שאגיע אל האשנב. משהונהגו ההמחאות היה יונה שווארץ מביאן אל כל העובדים — ואלי בכלל זה. שוב לא הייתי חייב להצטופף בתור ומיד עם שובי הביתה בראשון בחודש הייתי מסב את ההמחאה ומוסרה לאשתי.

מששמעתי את קולו של יונה שווארץ לחצתי על הדוושה שלמרגלותי. מיד נפתחה הדלת ונכנס יונה שווארץ. דושה זו התקינה שלטונות הבטחון, כדי שהדלת לא תיפתח מבחוץ אלא אם כן אראה הכרח בכך. רק מי שצויד במפתח מיוחד — זה המפתח שהיה ברשותי תדיר — היה לאל-ידו לפתוח את הדלת בלי שייזקק ללחיצת הדוושה שלי.

תמהתי תמיהה רבה על שיונה שווארץ בא אצלי לביקור-פתע באמצע החודש, ושבעתיים גדלה תמיהתי כשפתח את פיו ופנה אלי בזו הלשון:

„קוראים אותך אל ההנהלה. דחוף. אני אחליף אותך“.

„אותי להנהלה?“

מימי לא נקראתי אל ההנהלה. לא היה לי כל מושג מה מראה-פניהם של חבריה. לפני שש שנים, כאשר נתקבלתי לעבודה, הוצגתי בפני פלוני חייכן, תכול עיניים בוגות, שקוצותיו סדורות לו תלתלים והשיבה פושה בצדעיו, ועד היום הזה לא ידעתי אם אותו אדם נמנה עם חברי ההנהלה או לא. מאז לא נטרדתי מקיטוני עלי-ידי הממונים עלי אפילו פעם אחת.

„כן, אותך אל ההנהלה“, פסק יונה שווארץ, ונדמה היה לי כי קוצי הזיפים של זקנו האפרורי נסתמרו קמעה. (יונה שווארץ היה מתגלח אחת בשבוע, בערב שבת, והיום יום שלישי בשבוע היה).

לאחר שחזרו זיפי זקנו למצבם התקין — או שהיה נדמה לי כי חזרו למצבם התקין — עשה יונה מחווה שממנה הסקתי כי עומד הוא לתפוס את מקומי באותו מושב שקראתיו למעלה מעין כורסה.

קמתי ממושבי, ובעוד ידי מרפה מקצה החבל ועיני עוקבות אחרי עליית הגוול בשפופרת התקנתי עצמי להרצות לו בקצרה על מהותו של תפקידי. אולם יונה שווארץ הפזיל בי מבט מתוך עיניו הצהובות (מובטח אני, משום מה, כי מעיקרן חומות היו עיניו של יונה שווארץ, אך הואיל והיה מאנשי העליה השלישית ונתנסה בכל מה שנתנסו בו הללו, כגון סלילת כבישים וחפירת בורות, דיג בכנרת ושמירה בגליל, הגנה בירושלים וטיוולים בנגב, דהה גון עיניו ונצטהב מחמת השמש), וקורטוב של בוז נשקף מעמקי מבטו. עד שאני מנסה לעמוד על פשרו של מבט זה, ישב במושבי, נעץ עיניו בשפופרת, ובירו החזיק בקצהו של החבל שלי.

אותה שעה שוב לא נמצא לי מקום בקיטון. יצאתי ממנו ופסעתי בחצר רחבת ידיים בדרכי אל ההנהלה.

משחציתי את החצר נכנסתי לבנין רב־קומות. עמדתי ליד תא המעלית וצילצלתי בפעמון. מחוג מבהיק באור צהבהב הורה כלפי מעלה — אות הוא כי המעלית עולה.

ישבתי והמתנתי עד שתעלה למקום שתעלה ושוב תרד בתגובה לצילצולי. בינתיים הגיעו עוד כמה אנשים ואף הם המתינו למעלית. אלא שכל אלה רוחם היתה קצרה. לפיכך המתינו בעמידה, ואילו אני הארכתי רוחי והמתנתי בישיבה.

עד שישבתי והמתנתי גיליתי כי המפתח המיוחד של קיטוני עוד נתון בכיסי. אותה שעה לא ידעתי עוד כי לא אחזור אל קיטוני לעולם. אדרבה, סבור הייתי שבעוד דקות מספר אשוב. וטוב שהייתי סבור כך, שלולא כן היה המפתח טורד את מצפוני עד כדי כך שהייתי רץ למסרו ליונה שווארץ וכופה על ההנהלה שתחכה לי שעה ארוכה — דבר שעלול להתנקם בעתידי.

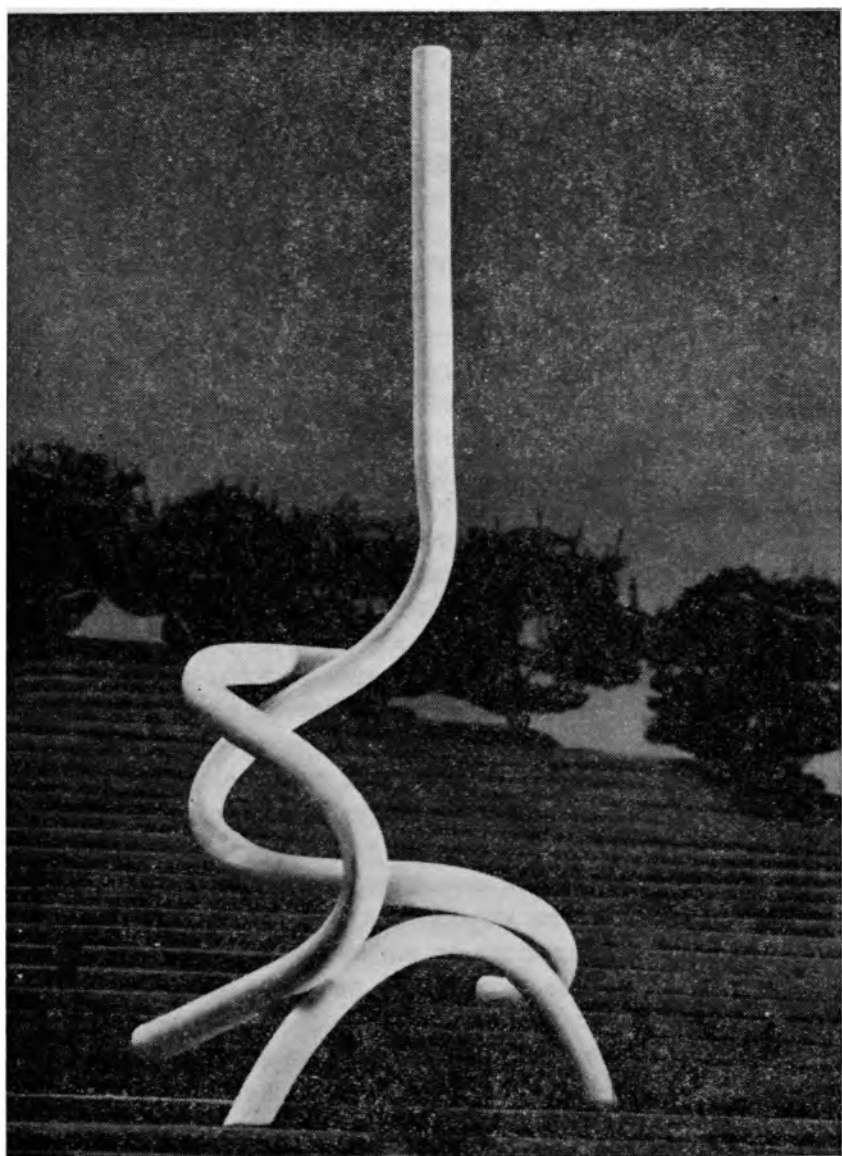
ג

נתברר בוודאות מוחלטת כי אותו חייכן, שענינו תכולות ונוגות, שערו מסולסל והשיבה פושה בצדעיו — כלומר, האיש שקיבלני בשעתו לעבודה — היה חבר ההנהלה, וראיה לכך היתה העובדה שהוא אשר ישב בראש השולחן באותו חדר, שעל גבי דלתו היה קבוע השלט „הנהלה” ושלתוכו נכנסתי בלי שאדפוק תחילה. כסבור הייתי שאם הוזמנתי אל ההנהלה פטור אני מלהקיש על דלתה.

אולם משפתחתי את הדלת ונכנסתי פנימה נתערער בטחוני ושוב לא ידעתי אם נהגתי כראוי או לא. אמנם, לא מיזמתי האישית באתי אלא מגבוה הוזמנתי, ואף על־פי־כן אפשר שחייב הייתי להקיש נקישות מספר. ספק זה שפירסם בלבי הוא שגרם אותו פיק־ברכיים שחשתי עם שפסעתי מן הפתח לעבר השולחן. אך למראה החייכן המסולסל, שענינו תכולות ועצובות ופניו מופרים לי מלפני שש שנים, נתעזז לבי בקרבי וחרדתי היתה כלא־היתה.

החייכן עצוב־העיניים ישב אפוא בראש. משני צדיו ישבו שני אנשים שעד כה לא נודמן לי לראותם. אחד מהם צנום, סמוק־פרצוף ושערו גווז ורדוד עד כדי כך שגולגלתו דומה היתה לשדה חרולים שלאחר קציר וכל עצמו פקעת עצבים מתוחים; יש שהיה מתופף באצבעותיו על השולחן ויש שהיה מעווה פניו עוויות תכופות וקצובות, אם בדרך של שירבוב השפה התחתונה ואם בדרך של קריצת עין שמאלית וכיווץ כל שטח הפנים הסמוך לאותה עין.

ברנש עצבני זה ישב משמאל למסולסל ואילו מימינו ישב היפוכו הגמור: ספק פסל ספק בשר־דם קירה, שעניו גונן כגון מתכת חלודה ופניו קפואים כפני קרחון — לא ניע, לא זיע, לא ניד־עפעף. לאחר שהיתה אשתו של לוט לנציב־מלח, ודאי היה פרצופה כשל זה.

יצחק דנציגר : הצעה לאנדרטה

החייכן נתן בי את מבטו הנוגה והורה על הכיסא שממולו. שפתיו נתחייכו ביתר-שאת.

„שב, מר קורנשטיין“, סח בנחת.

„שמי לא קורנשטיין“, עניתי בעודי עומד.

„לא קורנשטיין?“ נצטווה העצבני.

הקפוא לא זע.

„לא. שמי היה קורנשטיין. עכשיו שמי קרני“.

„מתי שינית את שמך?“ שאל המסולסל, ואף כי דיבורו היה בנחת נשמע בקולו הד של דאגה מסותרת.

„לפני חמש שנים. למען האמת, לי לא היה איכפת להיקרא בשם קורנשטיין, אבל אשתי עמדה על כך בתוקף“.

„על מה עמדה אשתך?“

„על שינוי השם“.

העצבני דיפדף בתיק שהיה מונח לפניו על השולחן. הקפוא הזעיק גביניו. המסולסל פלט מפיו הימהומים משונים.

הייתי רגוע בהחלט. עתה נתתי דעתי על העובדה שעודני עומד על רגלי, אף שזה מכבר הציעו לי — ואולי אף פקדו עלי — לשבת. ישבתי, ולא עוד אלא שנתרווחתי בישיבתי. שוב לא היה איכפת לי אם נהגתי כראוי או שלא כראוי.

העצבני הסמיך את התיק אל המסולסל והורה לו על מסמך מסוים. המסולסל נד בראשו ולחש דבר־מה באזנו של הקפוא. הזעף סר מפניו של הקפוא ויחד עם הזעף הסתלק מפרצופו שריד אחרון של הבעה כלשהי.

„אשת לוט בצורת גבר, לאחר מהפכת סדום ועמורה“, חלף הירהור במוחי.

מסתבר שלא הסתפקתי בהירהורים שבלב והעליתי את הדברים על דל־שפתי, שהרי מן הנמנע הוא שקרא החייכן את מחשבותי. הוא אמר:

„לא אשת לוט כי אם אנדרטת התחיה, ולא מהפכת סדום ועמורה כי אם מהפכה גורלית בתולדות המין האנושי והבריאה כולה, ולא אחרי המהפכה כי אם לפנייה“.

עד שאני מנסה להבהיר לעצמי את משמעותו של תרביך מילולי זה, נעו שפתיו של הקפוא ומבין שינוי הקמוצות הסתגן משפט קצר וחד־משמעי:

„מחר לפנות בוקר, בשעה ארבע־אפס־אפס, יבוא המשיח“.

כאמור לעיל, תוהה אני עד היום הנה על הזכות שנתגלגלה לידי להיות אחד מאותם מעטים, שראו צורך לגלות את אזנם בדבר המאורע החשוב ביותר שעמד להתארע בדבריימייה של האנושות, ואולי אף בתולדותיו של הקוסמוס. ואולם כיון שפסק הקפוא את פסוקו לא נתעורר בי אפילו קורטוב של פליאה. לו היה אומר לי כי מחר בשעה ארבע־אפס־אפס יצלצל השעון המעורר שליד מיטתי הייתי משתאה הרבה יותר, לפי ששעוני זה מצלצל דרך־כלל בשעה חמש־אפס־אפס ולא בשעה ארבע־אפס־אפס.

„דבר זה הוא סוד כמוס, סוד כמוס, סוד כמוס. אתה שומע?“ רגש העצבני עם

שעינו השמאלית קורצת ומכווצת את כל שטח הפנים שמסביבה בראדיוס של כמה סנטימטרים.

החייכן המסולסל השפיל ראשו וציפה עד שיסיים העצבני את ריחושו. לאחר־מכן האיר לי פניו ואמר בנחת, כדרכו:

„אני מניח, מר קרני, ששמעת כי ביאת המשיח מלווה בתחיית־המתים. מובן־מאליו כי תוספת כה גדולה של תושבים על־פני כדור־הארץ (אנו אומדים את מספר המועמדים לתחיית־המתים בכמה ביליונים, וזאת על סמך הדיווח של שירות־המודיעין שלנו, הסבור כי צו התחיה יחול על כל בני־האדם ללא כל הבדל דת, גזע, לאום והשקפת־עולם — כל מי שנולד אי־פעם יקום לתחיה, כצדיק כרשע), תוספת אוכלוסים כה גדולה עלולה לעורר בעיות אי־ספור, בייחוד בשטח התזונה והדיר. לפיכך נעשו כל הסידורים הנאותים להטיס את הקמים לתחיה — מיד לאחר שיקומו מקברותיהם אל הירח, אל כוכבי־הלכת, ואולי גם אל גרמי־שמיים אחרים. המיתקנים הדרושים על צוותותיהם עומדים במצב־הכין, אשר לסודיות, הרי זו חיונית כדי למנוע בהלה בקרב תושבי כדור־הארץ. אנו עושים ככל אשר לאל־ידנו לערוך את המיבצע על־פי תיכנון מדויק, בלי זעזועים לתושבי כדור־הארץ, ובמידת האפשר אפילו בלי ידיעתם. עם זאת נמנינו־וגמרנו להנציח את המאורע בדרך של הקמת אנדרטה, אנדרטת התחיה. משימת הקמתה — אה, ביתר דיוק, הצבתה — הוטלה עליך“.

המסולסל שאף רוח. העצבני הגביה כף־ידו והתקין אצבעותיו כדי לתופף בהן על השולחן, אך ידו נשארה תלויה באוויר. הקפוא שירבב זרועות והורה עלי באצבעו כקולע באקדה.

שפתי יבשו. רצייתי ללקקן בלשוני, אך לא הרהבתי עז. בלעתי את הרוק שנצטבר בפי וחשתי כאב חד בגרוני.

„המשימה היא פשוטה בתכלית־הפשטות“, המשיך המסולסל החייכן. „מחר, בשעה שתיים־וחמישים לפנות בוקר, אתה מתעורר, יוצא מביתך והולך לכביש הפונה לרמאללה. יש סבורים כי היא בית־אל, אשר בה היה מוצב בשעתו סולם יעקב וראשו הגיע השמימה. דזק! אתה הולך ברגל. בהגיעך אל המחסום שעל הגבול פנה שמאלה והוסף ללכת עד שתראה קצה חבל המבצבץ מן האדמה, השתפל על הקרקע סמוך לאותו מקום והמתן עד שעה ארבע־אפס־אפס. בשעה ארבע־אפס־אפס תשמע קול — ספק תקיעה ספק צפירה. דע לך כי אין זו צפירת אזעקה אלא קול תקיעת שופרו של המשיח. מיד עם הישמע התקיעה, משוך בחבל. דזק! אל תחכה עד תום התקיעה, משוך תמשוך בהישמע צליליה הראשונים. זה הכל. ועכשיו לך לביתך ושכב לנוח. המנוחה יש לה חשיבות רבה לגבי המיבצע, ויש לראותה כשלב ראשון במילוי משימתך. זכור: אף הגה אחד לשום אדם!“

„אינני חוזר אל קיטוני?“ שאלתי.

„לא. אתה חייב לנוח“.

„והמפתח?“

„איזה מפתח?“

„המפתח של קיטוני. מפתח מיוחד“, שליטי מכיסי את המפתח.
 כל השלושה פרצו בצחוק. המסולסל סילסל גם בצחוקו. הקפוא הפיק מגרונו צלילי מתכת. העצבני הרטיט כתפיו.
 יצאתי החוצה ופסעתי אל האוטובוס עם שהמפתח נתון באגרופי הקמוץ.

ד

שעה שעמדתי באוטובוס שהוליכני לביתי היתה הדאגה מכרסמת בלבי ומחשבות נוגות מנקרות במוחי. לא לעצמי דאגתי ולא על עצמי חשבתי. לבי היה סמוך-ובטוח כי אמלא את שליחותי באמונה ואבצע ביעילות את המשימה שהוטלה עלי, אף כי לא היתה כל הצדקה אובייקטיבית לבטחון-עצמי זה. חושש הייתי למשיח דווקא. קראתי במקום שקראתי כי נאפוליון נחל תבוסה בקרב-לייפציג בשל בזלת. מה יקרה, למשל — אמרתי בלבי — אם ברגע שהמשיח יקרב אל פיו את השופר ברברגע יתקפהו כאב-בטן נורא-מנשוא?

חששות אלה וכיוצא בהם הטרידוני כל הדרך. ברם, מיד לאחר שהגעתי אל סף ביתי חדלתי לחשוש למשיח ובתוקף המסיבות התחלתי לחשוש לעצמי. כשעמדתי סמוך לפתח דירתי היתה השעה עשר-חמישים-וחמש. הואיל ונצטוויתי לנוח תיכוננתי לי את יומי: מיד עם בואי לביתי אפשוט בגדי ואשתרע על מיטתי, אתכסה בשמיכה ואירדם. אישן שנת-צדיקים עד אשר ישובו בני מבית-ספרו ואשתי מעבודתה. אשתי עובדת עד שעה אחת ובדרכה הביתה נוטלת היא את בתי מן הגנון. בשעה אחת-ושלושים נמצאים כל בני המשפחה, חוץ ממני, בבית, ובשעה שתים סועדים הם את פת-הצהריים. מכיון שהיום אהיה גם אני בבית, נסעד כולנו יחד. לאחר ארוחת-הצהריים אדיח את הכלים. מתוך כך תהיה מנוחתה של אשתי שלמה, והיא תוכל לשוב לעבודתה (משעה חמש ועד שעה שבע-ושלושים) רעננה יותר מבכל יום. עד שאשתי תשהה בעבודה אשתעשע אני עם בתי ואסייע לבני בהכנת השיעורים („שלוש, אבא“, „שלוש, אמא“, „שנה טובה“ — באותיות ענק). הואיל ובערב תהיה אשתי עייפה פחות מן הרגיל, נצא יחדיו לקולנוע ונבקש את השכנה המתגוררת בדירה שבקומה העליונה — ממש מעלינו — שתרד לדירתנו ותשמור על הילדים. אף לה יש ילדים משלה ויש שהיא נזקקת לנו בשירות זה, בחינת „שמור לי ואשמור לך“. אמנם נצטוויתי עלידי ההנהלה לנוח, אבל הקולנוע כמוהו כמנוחה.

תכנית זו גמלה בלבי בשעה עשר-חמישים-ושש. בשעה עשר-חמישים-ושבע באה התקלה הראשונה. רבות מחשבות בלב איש ועצת יהוה היא תקום. מיהוה היה הדבר. קרבתי אל דלת דירתי בעוד מפתח קיטוני נתון באגרופי הקמוץ. מתוך פיזור-נפש נעצתי בחור המנעול, או ביתר דיוק, ניסיתי לנעצו, שהרי מבנהו של מפתח זה היה מיוחד-במינו ובשום-פנים-ואופן לא ניתן לנעצו בחור המנעול של דירתי. אף-על-פי-כן תחבתי ודחפתי שעה ארוכה ובעקשנות רבה

עד שנתגיעתי. רק לאחר שנתגיעתי עמדתי על טעותי ונתחוויר לי שכל מאמצי לשווא. שליטי מכיסי את המפתח הנכון ופתחתי את הדלת. בעודי בפתח שמעתי מלמעלה את קולה של שכנתנו, זו שדירתה מעל לדירתנו והיא עצמה גועדה לשמור על טפנו הלילה. זקפתי עיני וראיתייה יורדת בחפזון מן המדרגות ובתי הפעוטה ברועותיה. ככל שירדה וקרבה אלי גבר קולה והלך ומשעמדה נכחי היה הקול לילילה. השכנה ייללה ואילו בתי הפעוטה לא הוציאה הגה מפיה. פקחה לרווחה את עיניה, כיוצה שפתיה ופשטה אלי את זרועותיה.

עדיין לא ידעתי פשר דבר וכבר התחמץ בי לבי. וכשנודע לי פשר הדברים, התחמץ לבי ביתר-שאת. הסתבר כי בעלת הגנון הביאה הבוקר את בתי הביתה לפי שהתינוקת להטה מחום. געלה מכל ספק כי חלתה הילדה, אולי אפילו במחלה מידבקת. חששה הגננת שמא יידבקו שאר התינוקות והזרזה להביא את בתי הביתה. מצאה את דירתנו סגורה ומסוגרת. עלתה לקומה השניה ומסרה את הפעוטה לידי השכנה. הואיל והשכנה היא אם לשלושה ילדים, חששה זו לשלומם של ילדיה וסירבה לקבל את פעוטתי, ולא נענתה לגננת אלא לאחר דין-דברים. עכשיו שפכה חמתה עלי, אף שמלות-הגנאי שהוטחו כלפי נאמרו בלשון נקבה ולפי כל סימני ההיכר חלו לא עלי אלא על אשתי, כגון „מכשפה ולא אם, שולחת פעוטה חולה לגנון, מנוולת, ילדים היא צריכה לגדל? גורי חיות לא הייתי מפקידה בידיה של זו“, וכיוצא באלה תוכחות וגינניים שלא העידו על רחש-לב חמים ביותר, אף כי עד אז סבור הייתי כי יחסי-שכנות נאים שוררים בין זוגתי לבין שכנותיה בכלל ושכנה זו שמעלינו בפרט.

נטלתי מידיה את בתי, השפכתיה בעריסה והגמעתיה תה מתוך כפית. ירקה הפעוטה את התה ופרצה בבכי. ניענעתי את העריסה, תחילה בנחת ואחר-כך בכל עוז. עד שנרדמה התינוקת. כיון שנרדמה התחילה לנשום בכבדות ולפלוט מפיה נחרות וחירחורים. אצתי אל חנות-המכולת וטילפנתי לבית-החולים שבו עבדה אשתי. לאחר שספגתי צלילים שונים-ומשונים — מהם קולות של גברים ומהם קולות של נשים — קישרוני בסופו של דבר אל האחות הראשית במחלקתה של אשתי. האחות הראשית בישרתני כי הבוקר הודיע מישהו בשמה של אשתי שהיא חולה ולא תבוא לעבודה. הנחתי את השפופרת והרימותיה שוב. חייגתי כך-וכך חיוגים והתקשרתי אל קופת-חולים. שאַלני מי ששאַלני מה מידת חומה של בתי. על כך לא היה מענה בפי. יעצני הקול לתת לה אסיאלגן ולטלפן למחרת היום כדי שייקבע לי תור. ניסיתי למחות, אך השיחה נותקה.

חזרתי הביתה. ליד הדלת עמד בני. מכנסיו היו קרועות וחולצתו מלוכלכת. נפשטה ידי מאליה וסטרה על פניו. היתה זו הסטירה הראשונה שחלקתי לבני בכל ימי-חייו. הוא פער את פיו בתדהמה וקפא על עמדו. חשתי צביטת כאב בלבי, אך לפי שדעתי לא היתה פנויה לסבלותי שלי התעלמתי מן הצביטה ונכנסתי הביתה. בתי ישנה. החירחורים והנחרות פסקו. ישבתי ליד עריסתה ונגעתי במצחה. השתייתי כף-ידי על מצחה ולא חכמתי, לפי שמעולם לא ידעתי לקבוע מידת חומו של אדם

במגע־יד. נרפנתי אליה והצמדתי אזני אל חוזה. היה חוזה מתרומם ושוקע חליפות ונשימתה קצובה ורגועה. נחה דעתי. כיון שנחה דעתי, זכרתי את בני. פסעתי לעבר הדלת ומצאתיה פתוחה. דומה היה כי בחפזי שכחתי לסגרה. עמדתי בפתח ותרתי בעיני אחרי בני. סקרתי את כל הסביבה ולא מצאתיו. חזרתי אל עריסתה של בתי, הסמכתי כיסא אליה וישבתי. ניסיתי להרהר במשיח העומד לבוא בשעה ארבע־אפס־אפס והצצתי בשעוני. השעה היתה אחת־עשרים־ושבע — היא השעה שבה אשתי נוהגת לחזור מעבודתה. ואף כי היום, כפי שנודע לי, לא היתה בעבודה, חזרה ממש אותה שעה. משראתני יושב סמוך למיטתה של בתי, קפאה על עמדה והביטה בי בתימהון. עפעפיה היו אדומים כלאחר בכי. סחתי לה את כל המוצאות אותי. פרט לענין המשיח. שאת דבר ביאתו הצפוייה בשעה ארבע־אפס־אפס העלמתי ממנה. ועוד העלמתי ממנה את העובדה שידוע לי כי לא היתה היום בעבודה.

היא שאלה:

„מה פתאום באת בשעה זו?”

לבשתי נוכחתי לדעת כי לא היתה בפי תשובה לשאלה זו, אף כי הדעת גותנת שהייתי צריך להיות מוכן לה. באו המלים וניתקו מפי מאליהן, לאמור:

„פוטרתי מן העבודה.”

מדוע ניתקו מפי דווקא שתי מלים אלו, פליאה היא.

אני כל־אימת שאני נרגש או מוועזע מבשורת־איוב הבאה עלי כחתף תוקפני הרצון להשתרע במיטתי ולצלול בהזיות. ואילו אשתי כל־אימת שהיא נרגשת או מוועזעת מבשורת־איוב הבאה עליה כחתף, הריהי נתקפת פעלתנות מופלגת. מששמעה את דבר פיטורי המדומים, זיגקה אל התינוקת, השיקה שפתיה אל מצחה והיטיבה שמיכתה. אחר־כך חשה אל המטבח ושפתה כמה סירים וקומקום. בעודם על האש הוציאה ירקות מן המקרר וקילפתם במכשיר מיוחד, ספק סכין ספק משור. במהירות הבזק הטילה את הירקות הקלופים לתוך אחת הקדרות והגיחה החוצה. את כל אלה עשתה בלי אומר ודברים.

התינוקת ננערה ופרצה בבכי. שוב ניסיתי להרגיעה: ליטפתי, השקייתיה תה מתוק וניענעתי את העריסה. אבל הפעם הזאת העליתי חרס בידי. אינני יודע כמה זמן ביליתי בנסיגות־סרק אלה. לי נדמה כי ארכו שעות רבות, ואילו על־פי החישוב המדויק לא נמשכו אלא כמחצית השעה. משיצאה מחצית שעה זו הופיעה אשתי ועמה בני וד״ר תמיר.

בני פרש לקרן־זווית והשקיף עלי בפנים זועפים. ד״ר תמיר קרב אל העריסה ושהה על־ידה. אשתי החליפה את בגדיו של בני והצטרפה אל ד״ר תמיר.

ד״ר תמיר כשמו כן הוא. לבד מהיותו תמיר הריהו בהיר־שער כאחד מבני צפון־אירופה.

שניהם — אשתי וד״ר תמיר — עסקו בבתי ואני קרבתי אל בני וניסיתי לפייסו בכל מיני דרכים. תחילה לא נענה לי וכל מעשי־הקונדס שלי היו ללא הועיל.

לבסוף סחתי לו מעשה בעכבר שבלע פיל ונשאר קטן כשהיה. סיפור־מעשה זה כבש את דמיונו ושימש עילה להתפייסות מוחלטת. לא היתה לי ברירה אלא לחזור עליו בשניה.

בינתיים סיים ד"ר תמיר את בדיקת בתי ורשם מתפון. מסרה לי אשתי את המתפון וביקשתי לסור אל בית־המרקחת. הלכתי אל בית־המרקחת, ובני נתלווה אלי. בדרך הסחתי לו בשלישית את המעשה בעכבר שבלע פיל.

כשחזרתי מבית־המרקחת היתה אשתי שקועה בכורסה — זו הכורסה היחידה המצויה בדירתנו ושבאה לנו מהוריה של אשתי — ומאחרי הכורסה ניצב ד"ר תמיר. הוא השקיף למרחק מבעד לגופי, משל לא קורצתי מחומר אלא הייתי מקום ריק בחלל, ואילו אשתי נתנה בי מבט ממושך שתחילתו זיק ירקרק של שנאה וסופו הבעה של אשמה מהולה בחנופה כזו של כלב שסרת. מעבר חד זה מזיק ירקרק להבעת כלב שסרח מוכר היה לי ולא בישר טובות.

ד"ר תמיר אמר: „שלוש פעמים ביום כפית אחת“, והסתלק.

שוב ניסיתי להרהר במשיח ובאנדרטת־התחיה. נראה כי לא היה לאלידי לכוון לבי כראוי אל יום־האלוהים הממשמש־שׁובא כגנב בלילה, אך לפחות עלה בידי להסיח דעתי מכל המתרחש סביבי. ראיה לכך העובדה שאינני זוכר דבר וחצי דבר מכל שאירע מן הרגע שבו יצא ד"ר תמיר מביתנו ועד לרגע שבו התעוררתי במיטתי לקול התיפחיותיה של אשתי השכובה לצדי. ירח מלא הציף את החדר צהבת ירקרקת. לאורו של ירח זה הצצתי בשעוני. השעה היתה שתיים־עשרה־אפס־אפס. כתפיה של אשתי רטטו. פניה היו כבושים בכר.

לא נתברכתי בזכרון טוב ומימי לא השפלתי ללמוד על־פה פסוק אחד כהלכתו. אך למראה כתפיה הרוטטות של אשתי, למראה ערפה המתרום ושוקע (את פניה לא ראיתי לפי שהיו כבושות בכר), למראה שערותיה המתבררות עם כל תנועת עורף, נתנגן בי לפתע (אכן, ממש נתנגן, שפן לא רק המלים כי אם גם המנגינה נצטלצלה בתוכי) בית שלם מתוך שירו של ביאליק:

ועוד הגידי לו: מיטתי
אשחה לילה בדמעתי
ומתחת לבנת־בשרי
נשרף מדי־לילה פרי.

אמרתי לה:

„את אוהבת את ד"ר תמיר“.

רטטו כתפיה ביתר־שאת ולא השיבתני דבר.

„וגם הוא אוהב אותך?“ שאלתי.

הגביהה ראשה, ירתה בי מבט־נצחון מתוך עיניים דומעות, ואמרה:

„כן“.

אותה שעה גמרתי בלבי לרצוח את שניהם. צידוק היה להחלטתי זו, שהרי ידוע

ידעתי כי בשעה ארבע־אפס־אפס יקומו שניהם לתחיה ויוסעו אל אחד מכוכבי הלכת. אפשר שהייתי מבצע את החלטתי אלא שלפתע ניצבו לנגד עיני דמויותיהם של בני ושל בתי. איכה אתפור את מכנסיו הקרועות של בני וכל חוט שבין אצבעותי מחטיא את קוף המחט: איכה אשיג רופא לבתי (ולו יהיה זה אפילו ד"ר תמיר) ובקופת־חולים מנתקים לי את השיחה? אמרתי לאשתי:

„אני אלך. המסולסל פקד עלי לצאת בשעה שתיים־וחמישים לפנות בוקר. בשעה שתיים־וחמישים לפנות בוקר אעזוב את הבית“.

למזלי לא שמעה אשתי אלא את המשפט האחרון. אכן, שומר־פתאים אדוני, לו שמעה את ראשיתם של דברי, חזקה עליה שהיתה חוקרת־ודורשת מי הוא המסולסל ומקיפתני בשאלות ומי יודע אם בסופו של דבר לא הייתי נכשל ומגלה טפח ממה שהיה ידוע לי על הגאולה, התחיה והאנדרטה. הואיל ושמעה רק את המשפט האחרון, הגביה מחצית גופה והלמה באגרופיה על הכר:

„לא בשתיים־וחמישים, לא בשתיים־וחמישים, לא בשתיים־וחמישים; עכשיו, עכשיו תלך. עכשיו, בזה הרגע“, צווחה אחוזת היסטריה. נס הוא שהילדים לא התעוררו לקול ציוחותיה. קמתי, לבשתי בגדי ויצאתי החוצה.

במרחק־מה מביתי ניטע גן ציבורי. הנטעים עדיין רכים היו והגן בבחינת משאת־נפש לעתיד־לבוא, אך הספסלים שהוצבו בו היו ספסלים של ממש. ישבתי על אחד מהם וציפיתי לשעה שתיים־וחמישים.

ה

בשעה שתיים־וחמישים יצאתי מן הגן והלכתי בכביש הפונה לרמאללה. יש סבורים כי היא בית־אל, אשר בה היה מוצב בשעתו סולמ־יעקב וראשו הגיע השמימה. הלכתי ברגל. בהגיעי אל המחסום שעל הגבול פניתי שמאלה והוספתי ללכת עד שראיתי קצה חבל מבצבץ מן האדמה.

לאור הכוכבים ראיתיו בשחור הליל, כי הירח שקע ועמוד השחר עדיין לא עלה. השתפלתי על הקרקע סמוך לאותו מקום והמתנתי עד לשעה ארבע־אפס־אפס. הכוכבים דהו והיקום הכחיל. צלליות כהות ריצדו בקר־האופק על פסגות הרי־יהודה. יש שנראו כצמרות עצים המונעים ברוח ויש שדמו לכיתת חיילים העומדים על המשמר ומרטטים מצינת הטל שלפנות בוקר.

בשעה ארבע־אפס־אפס שמעתי קול — ספק תקיעה ספק צפירה. ידעתי כי אין זו צפירת אזעקה כי אם קול שופרו של המשיח. מיד עם הישמע התקיעה משכתי בחבל. לא חיכיתי עד תום התקיעה. משוך משכתי בהישמע צליליה הראשונים. וכשמשכתי חשתי כי שוקע אני באדמה. אני שוקע ונכחי מזדקף פסל. ככל שהוספתי למשוך כן העמקתי לשקוע וכן הלך הפסל והזדקף לנגד עיני.

דומה כי משכתי שעה ארוכה למדי, על־כל־פנים עד לשעה שיצאה השמש והאירה

על הארץ. הואיל והייתי שקוע בעבודתי, עבודת הקודש, לא ראיתי את איילת־השחר ואת ארגמן הזריחה. ראיתי את השמש במלוא עוז יקודה. וכשהאירה השמש במלוא עוז יקודה כבר הייתי שקוע באדמה עד לצווארי ורק ימיני, זו שפְּהִי־החזיקה בחבל, הזדקרה מן העפר.

הפסל היה כבר זקוף כמעט לגמרי — ואם נטה עוד מעט אחורה לא היתה זו אלא נטייה בזווית של 5—6 מעלות בלבד. עוד דקות ספורות ואנדרטת־התחיה תהיה ניצבת לנגד עיני בזווית ישרה כלפי הקרקע.

כאשר גילה אלוהי ההודים לארגִזֶנָה את צורתו האלהית, דומה היה לאלף שמשות שזרחו בשמיים בבת־אחת. מדבר היה מתוך פיות אין־ספור, מביט ברבבות עיניים, עוטה מחלצות גִּנְעֶדֶן ומשוח בשמן־המור, שניחוחו ניחוח שמיים. זכה בנו של פאנדו וראה את כל הבריאה כולה, על שלל צורותיה וגוניה, מקופלת בגופו של אֶל־הָאֱלִים.

אני לא ראיתי לא ממנו ולא מקצתו.

אנדרטת־התחיה, שהזדקפה והלכה לנגד עיני, לא היתה אלא דמות של נערה ששערה החום גוזז כשל נער, שחיתוך עיני־התכלת שלה מונגולי כלשהו, שיניה בולטות קמעה, חטמה עדין וצר ופניה קורנים בת־צוק, ואשר תום ותבונה, אהבה ובטחון ממוזגים בה כדי שלמות עילאית; צווארה נטוי לפניו נטייה קלה־שבקלות, כתפיה...

לא. לא היה סיפק בידי לראות את כתפיה, לפי שברגע שהזדקפה נכחי במאונך, היישר ואיתן, כיסה העפר את שמורותי ושוב לא ראיתי מאומה.

איליה מורומץ, ואולי גיבור אחר מגיבורי האפוס הרוסי העתיק, באחד ממסעותיו נזדמן לו ארנק בדרך. ירד איליה מורומץ מסוסו וניסה להרים את הארנק. הארנק לא מש ממקומו, אך איליה מורומץ שקע באדמה.

שהדי במרומים, לא בשל ארנק שקעתי אני באדמה, בשל אנדרטת־התחיה כוסייתי בעפר. ואף כי העפר כיסה את שמורותי, לא נאטמו אזני משמוע וקול שופרו של המשיח עדיין הגיע אליהן.

עדיין נזדקרה זרועי מן האדמה, אלא שכְּפִי־ידי שותקה ואצבעותי התאבנו. חדלתי מלמשוך בחבל.

ומשחדלתי למשוך בחבל נדם קול שופרו של המשיח ואת מקומו ירש טירטור. ידוע ידעתי כי הקמים לתחיה מוטסים אל גרמי־השמיים.

ואני? עכשיו, כשאני קבור באדמה, כלום איני כאחד מהם? כלום אין דיני כדינם? דבר זה בבחינת ספק הוא שצריך בירור. מה שאינו צריך בירור הרי זו הוודאות שאשתי וילדי ודִּיר תמיר נשארו על פני כדור־הארץ.

לולא שיכבת העפר שסתמה את פי והכבידה על נשימתי הייתי פורץ בצחוק.